

41. Kərändə, Uşamı

Əwənkil ikənkətcigkitin inəgilwə dolboltonoknonın. Umukən atrikən bicən. Nuḡa döldürən Kərändə igwən. „Nikājə, ətəgnəkəldıy ikəndəmi dolbotonorokın, haşajə ėkukākunḡan iḡin idəran“. Kuḡakār ḡundirā: „inəḡuşu!“ amḡalın nınakır ḡəḡajan tər-kəld'ə uləkkitcəriwa.

5 Əwənkil əḡnərə təḡərə iḡəkəwər. Kərändə əmərən ikənimnişalwə əwənkilwə nimgərən. Atrikən kalandıwi kumtirən, umukən şulapcən.

İşnān, uşunikti nuḡan ḡalildāran, ḡırkuḡıdāwi hargıldulı. Şururən hargiltikı, horo-kılwa icārən dəḡildəktıwər amuna. Horokıl amunmatın ḡadan, ḡülāwi əməwrən. Əmkədu bərən əmucild'ən, əmutt'ən, əmutt'ən, horokıl amunun hiltərgərən. Atrikən

10 inən ḡəḡnəkənən.

Nəḡḡə ḡuḡḡakıl əmərə. Atrikən şururən bıra ḡapkalān, ḡuḡḡakılwə ilbərən. İbədəktıwi amunma bakaran, ḡadan, ḡülāwi əməwrən, əmkədu bərən, əmucild'ən. Əmutt'ən, əmutt'ən, ḡumḡakıl amunun icəḡāld'ən. İcəḡālukən ödəkın, təkikən əmucild'ən, ilidutin inəgil hawalikən ödan. Hawalikən ömi wəjuşild'ən Kərändəwə.

15 Bakaran cinəkəwə, əməwrən iḡəkətkiwi: „iḡəkə, əri ḡəwḡəcə akıjawi?“ — „Nikājə əşān, ər wıya cıpkānın, ḡənəpkəl idu bicən, tədu tikəl“. Uşamı şururən ḡawaḡaktikı, tinən. ḡawarən hinukıwə, əməwrən iḡəkətkiwi: „iḡə, ər ḡəwḡəcə akıjawi?“ — „Nikājə, əşān, ər wıya cıpkānın, tikəl, idu bicən“. Uşamı şururən ḡawaḡaktikıwi, puḡawə ḡawarən, əḡintikiwi əməwrən — „iḡə, ər ḡəwḡəcə akıjawi?“ — „Nikājə, əşin,

20 ər wıya cıpkānın“. Nuḡan əməwrən amaşkıl, nıməwə ḡawarən. Təduk ələwuḡtın cıpkār əməwuşşān iḡəkələwi, wəjuḡmə əməwrən, mōtiwa, təduk amikānḡə əməwrən. Ələwuḡtın, iḡəkən ḡənəwkənən amaskıl. İḡəkən ḡüḡən: „Ər wıga cıpkācın, akınlwəş ḡəwḡəcə uḡili şıḡucən“.

Ш. Кима. Чиромбу

41. Корэндо, Уньяны¹

Эвенки пели и плясали весь день (и) ночь напролет. Одна старуха была. Она услышала шум Корэндо. „Малыши, прекратите плясать во время ночи, страшно, какой-то шум слышен“. Дети сказали: „Лгунья“, в рот ее собачий помет всунули обманувшей.

5 Эвенки не поверили бабке. Пришел Корэндо, пляшущих эвенков проглотил. Старуха котлом покрылась, одна осталась.

Жила, с тоски она подумала пойти в ближайший лес. Пошла в лес, тетерева увидела, на месте (сидения птицы) помет. Помет тетеревов взяла, принесла домой. В люльку положила, стала качать, качала, качала, помет тетерева развалился.

10 Старуха жила до самой весны.

Весною гуси пришли. Старуха пошла на берег реки, гусей испугала. На месте, где испугала, помет našла, взяла, домой принесла, в люльку положила, стала качать. Качала, качала, гусиный помет запищал. Когда стал пищать, сильнее закачала, на третий день стал ходить (человек из помета). Научившись ходить,

15 стал промышлять Корэндо. Нашел шипелку (пташку), принес бабушке. „Бабушка, эта съела старших?“ Бабушка сказала: „Малыш, нет, это божий зверь, снеси где был, там отпусти“. Уньяны отнес на место, (где поймал) отпустил. Уньяны поймал рябчика, принес бабушке. „Мама, эта съела дядю?“ — „Малыш, нет, это божий зверь, отпусти, где был“. Уньяны отнес на место, (где поймал) пальника поймал, принес матери. „Мама, эта съела дядю?“ — „Малыш, нет, это божий

20 зверь“. Он отнес обратно, глухаря поймал. Потом всех зверей перетаскал, бабушке дикого оленя принес, сохатого, потом медведя принес. Всех бабушка заставляла относить обратно. Бабушка сказала: „Этот божий зверь, съевший твоих старших братьев, ушел вверх“.

¹ Корэндо — злой шаман, Уньяны — добрый герой, мстящий Корэндо.

Уңани тawıcıld'ан ашакїлwa. Tawıtsan, дaгїлān oдан, ıñākwı hanğūktaran: „ıñā
25 Kərāndə orokındulı ğənəŋkin?“ — „Nıkaǵa, uıǵumərdulı“. Uңamı ašakılıbı həgdıurrān,
nān dāgıld'ən, hanğūktaran: „ıñā Kərāndə orokındulı ğənəŋkin?“ — „Əsin, hətəwəlnıñ“
Nān nuǵan həgdıurrān ašakılıwı, dāgıld'ən Kərāndə dəkətpən uıǵuməric. ıñākwə ğünən:
„Nıka, Kərāndə hərgılıtmār dəkkiçān“.

Уңани дaгїлд'ән Kərāndə uđalıñ. ıŷsan Kərāndə aŷılān. Uңanı ikəld'ən:

30 „Ükək, ükək, uǵuqək ašukınma dōlaǵılıñ,
Kərānduķin dōlaǵılıñ, Kərānduķin dōlaǵılıñ?“

Ükək ğüǵen:

əl ŷıkən nıkən həŷucınd'ə,
tikən nıkən binə“.

35 Uңanı dōŷçaran, Kərāndə dōlakıtan halkargarān. Nān dāgıld'ən, ıŷŷān ğewān
aŷıwān Çuçuñkəkře.

„Çuçuñkək! Çuçuñkək, Çuçuıuñkək! ašukınma dōlaǵılıñ,
Kərānduķin dōlaǵılıñ Kərānduķin dōlaǵılıñ?“

40 „ē, ŷıkən, nıkən həŷucınd'ı
tikən nıkən binə“.

Uңanı dāgıld ən ılıtkın təǵəlgəndulā Kədərəkutulā.

„Kədərək, Kədərək, Kədərəǵək! ašukınma dōlaǵılıñ,
Kərānduķin dōlaǵılıñ Kərānduķin dōlaǵılıñ?“

45 „ē, ŷıkən, nıkən, həŷucınd'ı
tikən nıkən binə“.

Уньяны стал ковать свои (для себя) крылья. Выковал, сделался способным
25 летать, спросил свою бабушку: „Куда Корэндо, до тетери (полета) доходил?“ —
„Малыш, чуть повыше“. Уньяны увеличил крылья свои, опять полетел, спро-
сил: „Куда Корэндо, до тетери (полета) доходил?“ — „Нет, чуть повыше“.
Опять он увеличил крылья свои, полетел выше полета Корэндо. „Бабушка ска-
зала: „Малыш, Корэндо ниже летал“.

Уньяны полетел по следам Корэндо. Достиг до жены Корэндо. Уньяны запел:

30 „Скребок, Скребок, Скребочек! далеко (ли) до посадки его,
От Корэндо до посадки его, от Корэндо до посадки его?“

Скребок (собственное имя жены) сказала:

„Эх, ты, такой, сякой, равняешься,
тоже какой нашелся“.

35 Уньяны спустился, сломал место посадки Корэндо. Опять полетел, достиг
до другой жены до Скребка.

„Скребок, Скребок, Скребочек! далеко (ли) до посадки его,
От Корэндо до посадки его, от Корэндо до посадки его?“

40 „Эх, ты, такой, сякой, равняешься,
тоже какой нашелся“.

Уньяны полетел к третьей сиделке (нарицател. назв. для жены) к Мялке.

„Мялка, Мялка, Мялочка! далеко (ли) до посадки его,
От Корэндо до посадки его, от Корэндо до посадки его?“

45 „Эх, ты, такой, сякой, равняешься,
тоже какой нашелся“.

Уңани дэгилдән сәшкә digintikün нүлгилән Äгәнкәк.

„Äгәнкәк, Äгәнкәк, Äгәнгәнкәк!

Кәрәндүкин дөлаһилн

ашукнма дөлаһилн?“

„Ә, шикән, никән, һәшүсүндә
тикән никән винә“.

Уңани дэгилдән Бүрүшкәкдүлә.

„Бүрүшкәк! Бүрүшкәк, Бүрүшгәкәк!

Кәрәндүкин дөлаһилн

ашукнма дөлаһилн?“

„Ә, шикән, никән һәшүсүндә
тикән никән винә“.

Уңани дэгилдән Шиднкәкдүлә, тәдук Агакәкдүлә. Уңани ышсан Кәрәндәлә. Кәрәндә
қәвдәрән әвәнkilwә. Уңани икәлдән:

„Кәрәндә! Кәрәндә! Кәрәнгәндә
Кәрәнгәндә ширәкүлwүр гәгдүмәткәт!
Әһин ләму үһүрәндүн ширәкүлwүр“.

„Уңани! Уңани! Уңани!

Әкәл-кән! әкәгәл-кән!

қәвдәм-кән, қәвдәгәм-күн!

„әду қәвдәрүнә?

әкijәli, әкijәli кәрәмәдү бишим“.

„Уңани! Уңани әкәл-кән! әкәл-кән

һәргишүн! һәргигишүн

һарукашкәкүн бишим, биғишим“.

„Кәрәндә! Кәрәндә!

Әкүн һарунидан?

әкijәli, әкijәli кәрәмәдү бишим“.

Уньяны улетел дальше к четвертой кочевке (нариц. назв. жены) к Игольнику.

„Игольник, Игольник, Игольничек! далеко (ли) до посадки его?“

От Корэндо до посадки его

„Әх, ты, такой, сякой, равняешься,
тоже какой нашелся“.

Уньяны полетел к Брусочку.

„Брусок, Брусок, Брусочек!

далеко (ли) до посадки его?“

От Корэндо до посадки его,

„Әх, ты, такой, сякой, равняешься,
тоже какой нашелся“.

Уньяны полетел к Скребку (для выскабливания шерсти), потом к Футляру
(от наперстка). Уньяны достиг Корэндо. Корэндо съел эвенков. Уньяны запел:

„Корэндо! Корэндо! Корэндо!

Корэндо! давай крыльями посостязаемся

Над серединой матери моря, крыльями“.

„Уньяны! Уньяны! Уньяны!

Подожди! Подожди!

Поем-ка, поем-ка!“

„К чему поешь?

За старших братьев, сестер мшу я“.

Уньяны! Уньяны, подожди, подожди!

Пониже, понижe,

Голова кружится (у меня)“.

„Корэндо! Корэндо! Корэндо!

Что за головокружение?

За старших братьев, сестер мшу я“.

Кәрәндә дөгилд'ән. Әргәктүлд'ә. Уңани Кәрәндә һүкитәwән һүкларан ширәкүтпи. Әwәнкiл һүкитәдүкин жүрә, һältин инәкир, һältин вүцәл.

Уңани икәмәсцилд'ән Кәрәнду Әркәлкинунин.

75

„Кәрәндә Әркәгәлкин
ширәкүлwур гөгдүмәтка(t)
әһи ләму ұғурәдүн“.

80

„Уңани, Уңагани! әкәл-кән!
Әкәл-кән! әкәгәл-кән!
дәвдәм-кән! дәвдәгәм-кән“.

85

„Кәрәндә Әркәгәлкин
әду дәвдәпүнд'ә?
әкiҗәли, әкiҗәли кәрәмәду бишим“.
„Уңани, Уңани, Уңагани!
һәргишүн; һәргигишүн
һарүкәшкәкүн бишим! биғишим“.

„Кәрәндә Әркәгәлкин
Әкүн һарунигидин?
әкiҗәли, әкiҗәли кәрәмәду бишим“.

90

Әркәлки дөгилд'ән ләмуду әргәсина. Уңани һүкитәwән һүктаран ширәкүтпи. Әwәнкiл һүкитәдүкин жүрә, һältин инәкир, һältин вүцәл. Әлкә Кәрәндә һүрiлiн дүһнүн Уңани икәмәсцилд'ән, дөгимәсцилд'ән, туң-мәл һүктанәрән һүкитәлwәтин, тiнән әwәнкiлwә.

Тәдук Уңани дөгилд'ән Кәрәндә ашәлдуһн. Икәлд'ән:

95

„Бүрүшкәк! Бүрүшкәк Бүрүшкәкәк!
Кәрәндәкүнмәгәшүн
дәкүсәр, дәкүсәр

тәгәтәнүкәгәнмү
шөмисангәмәгәшүн
әһи ләму ұғурәдүн“.

Корэндо полетел. Стали кругами летать. Уньяны распорол крылом своим брюхо Корэндо. Эвенки из брюха его вышли частично живые, частично мертвые. Уньяны стал петь с Первенцом (собственное имя) Корэндо (состязаться в пении).

75

„Первенец Корэндо,
Маховыми крыльями померяемся
Над серединой матери моря“.

80

„Уньяны! Уньяны, подожди,
Подожди, подожди,
Поем-ка! поем-ка!“

85

„Первенец Корэндо,
К чему поешь?
За старших братьев, сестер мшу я“.

„Уньяны! Уньяны! Уньяганы!
Пониже, понижее,
Головокружение у меня!“

„Первенец Корэндо,
Что за головокружение?
За старших братьев, сестер мшу я“.

90

Первенец улетел, спустившись к морю. Уньяны распорол брюхо крылом. Эвенки из брюха вышли, частью живые, частью мертвые. Еще с двумя сыновьями Корэндо пел Уньяны, состязался в полете; также прободал брюшины их, освободил эвенков.

Потом Уньяны полетел к женам Корэндо. Стал петь:

95

„Брусок! Брусок! Брусочек!
Вашего Корэндо
Добыли, добыли,

Много народов
Проглотившего
Над самой серединой моря“.